

versio cibi in substantiam aliti. Aiunt ergo medii contrarii circumstantis. Quarta continuus labor proveniens ex actionibus corporis, et intensus calor, qui aliquando inde excitat. Ita Avicenna Fen. 1, primi cap. de temperamentis. At enim tertia causa communis etiam est rebus inanimatis. Quarta vero neque est cunctis viventibus communis, neque intrinseca illis: duæ vero reliquæ intrinsecæ sunt, et proprieæ, quas Aristoteles tradidit lib. de Morte et Vita, et de longitudine et brevitate Vitæ, quamvis Galeno non placeant, libro de Marcore, capite 3, ubi ait esse impossibile, quod calor, qui viventia generat, conservat et auget, eadem corruptus. Si enim alia quantumvis dissimilia viventi assimilat quomodo corruptus ipsum vivens? Respondebimus fortasse exemplo ignis consumentis materiam ignis, quamvis aliquo tempore ipsum conservet: hoc tamen exemplum ostendit potius difficultatem: nam si ignis cum suo calore sibi relinqueretur, ac contrarius aer non adesset, non corrupteretur plane, etiamsi materia deesset: idem ergo erit de calore viventis, atque adeo per se loquendo posset vivens conservari diu citra nutritionem.

3. *Prima assertio probatur.* — Dico primo. Vivens statim a principio vitae incipit disponere alimentum, non tamen id convertit, nisi transactio, aliquantulo tempore. Probatur quia alimentum non potest converti in substantiam aliti nisi disponatur, debet autem disponi in tempore, quia in instanti ob contrarietatem, seu resistantiam dissimilis alimenti: ergo praedit tempus aliquod ante substantiale conversionem; ergo eo saltem tempore existit vivens absque actuali nutritione substanciali.

4. *Secunda assertio probatur.* — Dico secundo. Postquam vivens cœpit substancialiter nutriti, non necessario eam actionem continuat, sed potest aliquanto tempore vivere illa cessante. Probatur primo, quia in principio generationis potuit vivens (ut ostensum est) conservari aliquantulum absque illa actione: ergo et poterit in discursu Vitæ, quia non magis requiretur actio in progressu, quam in principio. Secundo patet experientia: nam licet homo cesseret a cibando dies aliquot, non continuo moritur, quamvis debilitetur aliquanto, tunc autem cessat a conversione alimenti, cum nullum habeat, imo propriam substantiam consumat. Ergo, etc. Præterea contingit aliquando debilitari, adeo vim nutriendi, aut cibum tam esse disconvenientem, ut non possit converti in substantiam aliti: cessabit ergo tunc propria nutritio. Atque hanc conclusionem intendit Philosophus 5, Physic., text. 23, dum ait, *continenter moveri, quod minimum intermitte.* Quia videlicet nihil obstat nutritionem, verbi gratia, parumper cessare, quominus dicatur vivens semper nutriti dum vita durat: consentiuntque ibidem D. Thomas et Themistius.

5. *Tertia assertio.* — *Notatio prima pro ejus probatione.* — Dico vero tertio. Cessatio a conversione alimenti diurna esse non potest absque corruptione viventis. Ita ostendit experientia, sed ut ratione ostendatur, est advertendum, quatuor assignari causas mortis. Prima est continua actio calidi in humidum. Secunda reactio cibi et excrementorum. Tertia actio

medii contrarii circumstantis. Quarta continuus labor proveniens ex actionibus corporis, et intensus calor, qui aliquando inde excitat. Ita Avicenna Fen. 1, primi cap. de temperamentis. At enim tertia causa communis etiam est rebus inanimatis. Quarta vero neque est cunctis viventibus communis, neque intrinseca illis: duæ vero reliquæ intrinsecæ sunt, et proprieæ, quas Aristoteles tradidit lib.

6. *Notatio secunda.* — *Notatio tertia.* — *Notatio quarta.* — Est ergo advertendum secundo, radicem istius necessariæ corruptionis viventium esse compositionem heterogeneam eorum, habent siquidem partes diversarum dispositionum ita postulante varietate operationum vitalium, unde in quibusdam prædominatur frigiditas, in aliis vero calor, quo fit, ut continua pugna detur inter ipsa membra: atque adeo licet abesset extrinsecum corruptus, ipsum vivens ex se deficeret, quia non servatur, nisi partes ejus sint debite dispositæ, ipsa vero inter se pugna a debita dispositione dejiciuntur. Tertio est notandum, quod vita animalis specialiter dicitur consistere in calido et humido, quia omnia membra viventis calore conservantur, et semper vivens habet partem aliquam determinatam, in qua calor viget, nam quia haec viventia continuam habent actionem et reactionem intrinsecam, data est illis a natura specialis virtus alendi se et restaurandi id, quod deperditur illa actione: haec autem virtus præcipue exercetur calore, ut infra dicemus: quia vero calor est consumptivus humiditatis valde necessaria ad conservationem viventium: ideo actio haec viventis speciali ratione dicitur esse calidi in humidum. Unde notandum ultimo, quod cum calor hic viventium semper agat, nisi applicetur extrinseca materia, id est, alimentum, actionem

convertet in ipsa viventis membra, consumetque eorum humidum. Hinc enim experimur avulsam radicem arborem brevi arescere: intrinseco scilicet calore absumente humidum attenuanteque, ac resolvente illius substantiam, atque ita tandem vel ex defectu materiæ, vel humoris vivens corrupti: haec ergo est ratio, quare viventia deficiunt ex defectu cibi, consequenterque nutritionis. Dices: ergo si nunquam deficiat alimentum, nutritio, ac vivens perpetuo durabit. Sed negatur illatio: impossibile enim est nutritionem perpetuo durare: nam *primo de generatione* docuimus substantiam restauratam semper esse minus perfectam, minorisque virtutis, quia semper debilitatur calor naturalis, qui quoniam virtus finita est, tandem extinguitur, ut Aristoteles tradit, locis citatis: impossibile ergo est, non deficiente etiam alimento vitam perpetuari, propagari tamen nimium potest ratione optimi, moderatique alimenti.

7. *Primum corollarium ex dictis.* — *Secundum corollarium.* — *Concluditur jam tertia assertionis probatio.* — Ex quo etiam colligitur, multipliciter contingere mortem naturalem: ex defectu humidi, ut quando arescit lignum: ex defectu nutrimenti, ut si quis fame periret: ex defectu caloris adeo debilitati, ut nihil jam possit convertere alimenti, tune enim extinguitur ab excrementis, aut frigideitate aliorum membrorum, sepe tandem mors accedit caloris ipsius exuberantia, sepe namque præter naturam, acceditur cibo, vel immo-
dicæ exercitatione, innumerisque aliis agentibus, quæ nos perpetuo transmutant, ut ait Plato in dialogo de natura. Colligitur etiam ex dictis, cur viventia habeant certas vitæ periodos, et cur alia breviori, alia longiori tempore vivant. Nam quoniam deficiunt ob intrinsecam actionem calidi in humidum, ea quæ melius temperamentum habent harum qualitatum, ex se longiorem vitam habent, ac quæ multum caloris et humiditatis habeat, diu possunt vivere, etsi nonnunquam contingat ex causis aliis, ut quæ deterius habent temperamentum longius vivant, propter commoditatem videlicet ciborum, vel habitationis, qua de re Aristoteles, lib. de longitudine et brevitate Vitæ. Ex his ergo patet satis probatio conclusionis: neque vero est inconveniens: quod calor conservans vivens corruptat illud, ut superius Galenus arguerat: conservat enim per se, corruptus vero per accidentem, quia vel ab extrinsecu nimium exuberat, vel nimium diminuit, vel certe quia deest ipsa ejus materia,

CAPUT VII.

UTRUM GENERATIO SIT PROPRIA ACTIO VIVENTIS.

1. *Arguitur pro negativa parte.* — Videtur pars negativa vera, quia talis actio neque convenit solis viventibus, cum ignis sibi simile producat, neque etiam omnibus, cum multis sint viventia, quæ vim non habent generandi: ergo non est actio viventium propria. Confiratur. Non viventia spiritualia sibi similia non generant: ergo neque materialia, quæ minus perfecta sunt, ex gradu vivendi potentiam generandi vendicant, sed fortasse aliunde. Et hinc etiam apparet falsum, quod ait Aristoteles generationem esse naturalissimum opus viventium: nam magis naturale est, quod omnibus inseparabiliter convenit, quæ est nutritio.

2. *Prima assertio affirmativa.* — Dico primo. Licet generatio substancialis significet ejusvis substantiæ productionem, attamen peculiari quadam ratione est propria actio viventium. Ad probationem notandum est viventia in generando sui similia, speciale quidpiam habere, ex quo haec actio illis specialiter tribuatur, generant enim vitali quodam modo per decisionem propriae particulæ, id est, seminis, nam sicut nutritio a propria, atque impropria abstracta communis est viventibus, ac non viventibus, ut tamen dicit actum Vitæ, propria est vegetabilium, ita generare absolute commune est non viventibus, fierique potest per meram actionem transeuntem cum sola mutatione extrinseci patientis, quod tamen vitali

actioni repugnat : at generatio propria fit, ut dixi, per decisionem alicujus particulae ex propria substantia generantis, in qua residet modo aliquo virtus illius.

3. *De definitione generationis presse sumptæ latius auctor, lib. 9, de Trin., cap. 1, n. 4.*

— Unde viventium generatio (ut rem pro præsenti loco breviter attingamus) definitur a S. Thoma, 1 part., q. 27, art. 2, et de Anim., lect. 7, text 35. Emanatio, seu origo alicujus viventis a principio vivente coniuncto in similitudinem naturæ specificæ. Quam definitio nem sic fere declarat, 4 cont., cap. 11. Quo res est perfectior, eo illius productio ei est magis intrinseca, et quo imperfectior, e-t magis extrinseca. Unde in Deo qui perfectissimus est, productio ad intra cum ipso identificatur, sive active, sive passive ipsam consideremus, atque Filius qui perfectissimo generationis modo a Patre producitur, in illo manet, et ejusdem substantiae est cum illo (distinctus tamen in persona quod absque tali distinctione non potuerit esse vera generatio), at inanimata circa res mere extrinsecas agunt, viventia vero in generando aliquid distinctum a se producunt in persona, et natura saltem numerica, in quo quidem a perfectione deviant divina, non producunt tamen illud ex aliena et omnino extrinseca substantia, sed ex propria, videlicet sanguine, aut humore aliquo simili, ut in plantis, ex quo virtute propria semen elaborant, cui vim imprimunt ad generationem perficiendam, propter quod dicitur emanatio haec esse a principio vitæ coniuncto, tum etiam quia fit ex parte aliqua viventis, quæ illi fuerat conjuncta: debet autem talis generatio esse in similitudine naturæ ex vi ipsius actionis; nam productio vermis, quæ fit per accidens ex putredine, vel superfluitatibus alterius viventis, non est propria generatio, de qua hic loquimur, neque nativitas, quæ ut talis sit, univoca esse debet, atque in eadem natura saltem specifica, quod si fuerit in eadem natura numerica, multo erit perfectior, sed talis generatio soli Deo convenire poterit, atque ita manet probata conclusio.

4. *Secunda assertio sumpta ex Aristotele.*
— *Tertia assertio ex eodem.* — Primus sensus absolutus circa proximam assertionem. — Secundus sensus comparativus. — Quo pacto aliqui dictam comparisonem intelligent. — Dico secundo. Hujusmodi actio non dicitur propria viventium, quod conveniat omnibus, sed ejus solis. Haec est Aristotelis, lib. 2, de Anima, ac patet, quia non omnia virtutem generativam

habent ut dicetur, cap. 10. Dico tertio Generationi sui similis est naturalissimum opus viventium. Hæc ponitur ab Aristotele, sed quo sensu, vel quæ ratione illam astruat, minime constat. Quidam interpretantur naturalissimum non comparative, sed quasi dictum sit valde naturale, seu ad quod plurimum natura inclinat. Ita Apollinaris illo loco, text. 35. Quæ expositio fortasse vera est, sed quia clara a multis rejicitur. Alii ergo omnes putant comparisonem fieri ad alia opera viventium, sed quidam volunt fieri inter sola opera vegetativa partis, inter quæ generatio naturalissimum opus dicitur, quia est perfectissimum, cum sit productio substantiae totalis, ac requirens generans in statu perfecto, nutritio vero fit partialis aggeneratio, fiatque a vivente etiam imperfecto: ordinatur item ad conservationem individui, quod est bonum particulare: generatio vero ad conservationem speciei, quod est bonum commune, atque adeo excellentius, 1 Ethic., cap. 2. Addunt præterea, quod generatio finis sit nutritionis et augmenti, nutritur enim animal et augetur, ut ad perfectam quantitatem producatur, perfectasque operationes exerceat, inter quas prima est, sui similis generatio 4, Meteor., c. 3, et 2, de An. n., text. 49, scribit Aristoteles generationem esse finem animæ vegetabilis, quod verum appareat, nam finis arboris, verbi gratia, est procreatio fructus, atque hæc est expositio communis Themistii, Philoponi et Simplicii, Averrois, sancti Thomæ, lection., quæst. 2, de Anim., text. 39, et 1 p., q. 72, et q. 38, a. 2, Ægidii 2, de Anima, text. 34 et aliorum.

5. *Quomodo alii eamdem comparisonem accipiunt.* — Alii vero exponunt opus generationis esse naturalissimum, quia ad illud præ reliquis natura inclinat non extensive, sed intensive: naturalius extensive appellant quod pluribus convenit, quo quidem modo generatio (aiunt) non est naturalissima, ut argumentum initio factum probat: intensive vero dicitur naturalius, ad quod natura inclinat vehementius, et hoc modo accipiunt, naturalissimum, quia ad illud maxime inclinat natura tanquam ad commune bonum, quod naturaliter semper magis appetitur, quam particulare, sicut lapis deserit locum proprium, ut repleat vacuum, ita Paulus Venetus, cit. text. 34, et Cajetanus addens comparisonem hoc modo facta inter operationes viventium etiam sentiendi et intelligendi generationem est naturalissimum opus.

6. *Allati sensus improbantur.* — Sed hæc

omnia parum satisfaciunt, imprimis enim minime credo naturam magis inclinari in opus generationis, quam nutritionis, utraque enim actio ordinatur ad conservationem speciei. Quod ita probatur, ideo generatio data est ad conservationem speciei, quia tendit ad productionem alterius individui in ea specie, sed etiam nutritio est ad conservationem speciei: ergo hac ex parte æqualis est inclinatio naturæ: ex alia vero superat nutritio, cum per eam conservetur species in proprio individuo, per generationem vero in alieno: at magis appetit res conservationem speciei in seipsa quam in alia, nam amabile quidem bonum (inquit Aristoteles) unicuique autem proprium: unde bonum commune solum præfertur particulari, quando non constat simul, quod si particolare bonum includat aequale bonum commune, profecto magis appetit natura id particolare, quam commune aliud: si enim lapis replere vacuum possit, descendendo potius inclinabitur ad replendum, quam ascendendo. Neque experientia aliud ostendit, secundum quam videri posset delectatio generationis, ut numero præcedenti tangebatur vehementer, et magis alliens, nam communiter non sunt cætera paria, appetitus enim nutritionis et generationis sunt ita subordinati, ut non sit posterior, nisi saltato priore, quando enim vivens non esurit, non multum appetit cibos, tuncque appetitus alter viget: attamen si vivens indigeat potu et cibo, non multum curaret de generando, sed maxime appetere nutrimentum, id quod etiam ratio ostendit. Nam materia seminis est superfluum alimentum, prius ergo vivens desumit quod sibi est necessarium, tum quod generationi: ergo appetitus ille proprie conservacionis est prior, ac major. Rursus si generatio et nutritio in perfectione conferantur, non excedit generatio saltem essentialiter: nam sunt actiones ejusdem rationis, ac solum differunt tanquam pars et totum integrale, sicut productio ignis et illius actio ejusdem rationis sunt, eo vel maxime quod viventia communiter dispositive tantum concurrunt ad generationem sui similis, atque ut plurimum efficiunt semen: in nutritione vero effective inducunt in materiam partem formæ, vel formam indivisiblem in materiam præexistentem.

7. *Auctorissensus unusverior.* — *Alter sensus.*

— Quocirca placet mihi sententia D. Thomæ, citato loco de Anima, generationem dici opus naturalissimum viventium, utpote maxime a natura proveniens, maximeque commune rebus naturalibus, est enim generatio absolute

dicta commune opus totius naturæ, et ideo viventia in generando maxime assimilantur rebus mere naturalibus, unde Aristoteles postquam dixit generationem esse naturalissimum opus, rationem subdidit: quia omnia appetunt perpetuo conservari, quæ sane ratio communis est rebus omnibus naturalibus, ac corruptibilibus. Potest etiam dici naturalissimum, quia est maxime necessarium ad conservationem viventium. Nam quia nutritio non erat sufficiens, addita est generatio non tanquam finis nutritionis, sed potius ut supplens defectum illius, et ut plurimum se habet ut extrinsecus finis.

8. *Ad argumentum et confirmationem in num.*

1. — *Instantia solvitur, de qua latius auctor, lib. 4, de Angelis, cap. 25, n. 23, et disp. 33, Met., sect. 6.* — Ad argumentum in principio patet solutio ex dictis. Ad confirmationem respondet viventia separata non posse generare sibi similia propter eorum excellentem perfectionem, quæ non nisi per creationem esse potest. Neque vero indigerunt generatione, quia incorruptibilia sunt. Inferes: ergo viventia materialia habent actionem, aliquam perfectiorem quamcumque angelica, substantiae scilicet productionem: ergo habent naturam perfectiorem, siquidem illa est natura perfectior: quæ perfectiorem habet operationem. Respondet comparisonem non recte fieri: eo quod inter res diversarum rationum fiat, veluti, si substantiam corporalem compares accidenti spirituali. Absoluta tamen dicendum, sicut forma substantialis perfectior est accidentali, ita et actionem immediate productivam substantiae, quantum ad entitatem suam, esse perfectiorem actione productiva accidentis: ejusmodi vero actionem non arguere magnam perfectionem in operante cum perfectione rei attendenda sit ex substantia illius: quod si operationes consideres: tunc attendenda sunt illæ, quæ ultimate fiunt propter perfectionem rei, quæ operatur, ac potissime etiam est attendendus modus operationis: in his autem duobus excellunt maxime operationes viventium separatorum: quare, etc.

CAPUT VIII.

QUO MODO ET ORDINE PERFICIATUR GENERATIO.

1. *Circa primum punctum opinio prima.* — *Secunda opinio.* — In hac questione duo vindenda sunt. Primum, an simul introducatur anima geniti in materiam, an vero successive.